

SZTE hírek > Hírchívum > 2020. Január

Identitások fogságában – Radnóti Miklósról emlékezünk

2020. január 28.

90 éve, 1930 szeptemberében iratkozott be „a Szegedi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti karának magyar-francia szakára” Radnóti Miklós. A modern magyar líra kiemelkedő képviselője születésének 110. és tragikus halálának 75. évfordulóján, 2019-ben a Szegedi Tudományegyetem alumni mozgalma önkéntesei felújították az SZTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Radnóti Kávézóját. „A szegedi bölcsészkar Radnóti Miklós diákéveiben” című kötet szerzőjét, Miklós Péter történészt, az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar oktatóját a költő identitásáról, kortársaihoz fűződő viszonyáról és a szegedi évek hatásáról is kérdeztük.

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

- A szegedi bölcsészkar Radnóti Miklós diákéveiben című 2011-es kötetben arról a kevésbé ismert tényről is olvashatunk, hogy a 20. század egyik legmeghatározóbb magyar lírikusa közismert nevét soha nem viselhette hivatalosan: a dokumentumokban 1934 júniusáig eredeti nevén, Glatter Miklósként szerepelt, a belügyminisztérium a doktori védése idején engedélyezte számára a Radnóci Miklós nevet, s Radnótiá hivatalosan csak halála után, 1945-ben vált. Mennyire volt aktív a szegedi kulturális életben a fiatal Radnóti Miklós?

- A költő 1930 ősze és 1934 nyara között élt a városban, ekkoriban két kötete is megjelent a Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiuma kiadásában, a Lábadozó szél (<https://mek.oszk.hu/14100/14143/14143.htm>) (1933), illetve az Újhold (<https://mek.oszk.hu/13700/13712/13712.htm>) (1935) címűek. A „művkoll” gondozásában és Buday György tervezésében összesen négy munkája látott napvilágot: a fent említetteken kívül a doktori értekezése Kaffka Margit művészi fejlődése címmel, amely nagyon modern téma volt abban az időszakban, és a modernitás iránt nyitott Sík Sándorhoz írta, illetve afféle különnyomatnak tekinthetjük az Ének a négerrel, aki a városba ment című munkáját. Előbbi szegedi egyetemi éveinek utolsó periódusában, 1933/34 fordulóján írta, utóbbi pedig francia szakos szakdolgozata hatására született szöveg volt, diplomamunkája ugyanis a „gyarmati egzotizmusnak” a francia modernitásban, főleg a költészetben való megjelenéséről szólt, ennek témavezetője Zolnai Béla volt. Költészetileg és irodalomtörténetileg is aktív időszak volt ez Radnóti Miklós életében: Szegeden vált irodalomtörténésszé – bár elsődlegesen nem így ismerjük –, hiszen a Nyugat valamennyi számát áttanulmányozta és Kaffka Margit műveit professzionális módon elemezte. Kulturális szerepvállalása a levelezéséből olvasható ki, amely egyelőre jórészt kéziratos hagyatékban van, és amelyből eddig egy válogatás jelent meg Bíró-Balogh Tamás gondozásában. Ezekben az években Gyarmati Fannihoz – ahogyan leveleiben nevezte, Fifihez vagy Fifhez, – több mint 500 levelet írt. A „művkoll” tagjainak egyike volt, ami közösségként nemcsak értéket közvetített, hanem azt is föl vállalta, hogy ismereteket és tudást terjesszen, és föl hívja a társadalom elitjének és a középosztálynak a figyelmét az alsóbb rétegek elesettségére. Radnóti is járt vidékre egészségügyi, szociális, társadalmi tárgyú fölvilágosító előadásokat tartani, és itt találkozott először a népiséggel.

- Vannak-e referenciálisan is kimutatható szegedi hatások a költő verseiben?

- A szegedi évek a poétikai útkeresés időszakának tekinthetők Radnóti Miklós pályáján. Ekkoriban került be szövegeibe a tápéi táj, ugyanis gyakran sétáltak arrafelé Sík Sándorral és a barátaival, de itt említhető a *Kortárs útlevelére* című verse is, amelyet a „művkoll” tagjainak címzett, és amely a szegedi éveinek egyik kulcsverse, valamint ide sorolhatjuk azt is, hogy halálát követően versbe emeli Juhász Gyula alakját. Két fontos momentumot lehet kiemelni a szegedi évek Radnóti költészetére gyakorolt hatásából: egyrészt itt ismerkedik meg a népi tartalmakkal és kerül be szövegeibe a vidéki táj élménye – ennek nyomán még egy népmeseutánezatot is ír, amit Tomori Violának ajánl. A másik vonás Sík Sándorhoz kötődik, ugyanis az ő hatására ismerkedik meg a klasszikus költészettel, az ókori versformákkal, letisztult stílusukkal és értékükkel.

- A tanulmánykötetben idézi Radnóti egyik, 1942-ben kelt. levelét, amelyben a magyar identitása szempontjából meghatározó költőelődökhöz – Kazinczy, Berzsenyi és Arany János – való viszonyáról ír Komlós Aladárnak. Ki volt az a szerző, akihez irodalmilag a leginkább kötődött?

- Arany János volt a kedvenc költője, ezt Sík Sándorral többször megbeszélték, sőt, Sík Radnóti doktori értekezése témájául Arany János Koszorú című folyóiratának szerkesztői-irodalomszervezői tevékenységét javasolta, ő azonban szívesebben foglalkozott Kaffka Margittal. A munkaszolgálat idején, amikor fizikálisan és mentálisan is nagyon szenvedett, a Toldit (<http://mek.oszk.hu/00500/00597/html/toldi01.htm>) vitte magával, mint a magyar nyelv és költészet egyik remekét. Arany János, aki az első modern magyar költőnek tekinthető, részben a népballadákat technicizált környezetbe helyező tartalmaival, részben az Őszikék (<https://mek.oszk.hu/00500/00596/html/ciklus/index.html>) szövegeivel gyakorolt nagy hatást Radnóti költészetére. Nagyon kritikus volt egyébként a kortársaival szemben, József Attiláról sem volt túlságosan jó véleménnyel, de ugyanígy viszonyult közvetlen köréhez, a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma tagjaihoz, Baróti Dezső, Ortutay Gyula, Hont Ferenc szövegeihez is. Hangsúlyoznám, hogy Radnóti 75 évvel ezelőtt a holokauszt áldozata lett, noha éppen a szegedi éveiben döntött arról, hogy – Sík Sándor hatására – katolikus lesz, de csak 1943 májusában tért át, mert anyai nagybátyja anyagi támogatásának feltétele zsidó vallása megőrzése volt. Ezért szoktam azt kiemelni, és ebben a könyvben is hangsúlyozom, hogy zsidó származású, és a magyar kultúrából, társadalomból jogrendből kirekesztett emberként halt meg úgy, hogy vallását tekintve keresztény, kulturális identitását, irodalmi gyökereit tekintve pedig „száz százalékban” magyar volt.

SZTEinfo – Ferencz-Fehér Dorottya
Archív fotók: nyugat.oszk.hu;
Fotók: Bobkó Anna, Kósa Boglárka

*

Kulcsvers

„A SZEGEDI FIATALOK MŰVÉSZETI KOLLÉGIUMÁNAK, A NÖVELŐ KÖZÖSSÉGNEK, A BARÁTAIMNAK” – ajánlotta Radnóti a Tisza-parti időszak kulcsversének tekinthető *Kortárs útlevelére* című költeményét,